

Opgave 2 Wie is de ware scepticus?

Al vroeg in de geschiedenis van het scepticisme is er discussie geweest wie nu het echte scepticisme verdedigt. Er ontstonden twee rivaliserende scholen: de academici en de pyrronisten.

Sextus Empiricus, een verdediger van het pyrronisme, benoemt het verschil als volgt:

tekst 2

De academische sceptici maken zelfs onderscheid in geloofwaardige voorstellingen. Wanneer bijvoorbeeld in een donker vertrek een stuk touw ligt dat op een bepaalde manier in elkaar is gedraaid, dan krijgt degene die haastig binnenloopt daar een 'gewoon geloofwaardige' voorstelling van alsof het een slang is.

Hij die echter nauwkeurig om zich heen kijkt en onderzoekt wat ermee aan de hand is, bijvoorbeeld dat het niet beweegt en dat de kleur zo en zo is, krijgt de 'geloofwaardige en onderzochte voorstelling' dat het een touw is.

De volgelingen van de Nieuwe Academie stellen de 'geloofwaardige en onderzochte voorstelling' boven de 'gewoon geloofwaardige voorstelling'.

naar: Sextus Empiricus, Scepticisme, 2002

Sextus doet het vaak voorkomen alsof academische scepsis en pyrronistische scepsis heel ver uit elkaar liggen. Er zijn echter ook veel overeenkomsten te benoemen.

- 3p 6 Geef een overeenkomst en een verschil tussen pyrronistische en academische scepsis.

Leg vervolgens met tekst 2 uit of het wetenschappelijk activistisch scepticisme meer aansluit bij het academisch of bij het pyrronistisch scepticisme.

De pyrronistische sceptici, en Sextus in het bijzonder, verwijten de academische sceptici dat ze een verborgen doctrine aanhangen, namelijk die van Plato. Volgens Sextus beweren de academische sceptici, net als Plato, dat waarneming nooit tot echte kennis kan leiden.

- 3p 7 Leg met Plato's kennisleer uit dat waarneming volgens Plato nooit tot echte kennis kan leiden.

Leg vervolgens uit hoe we volgens Plato van een 'geloofwaardige onderzochte voorstelling' naar echte kennis kunnen komen.

Leg ten slotte met Agrippa's trilemma uit dat pyrronistische sceptici het oneens zullen zijn met Plato op dit punt.

De sceptici en dogmatici in de oudheid discussieerden over verschillende filosofische thema's. De kenleer was in deze discussies een belangrijk onderwerp.

Epicurus dacht bijvoorbeeld dat objecten kleine beeldjes afgeven die via onze zintuigen tot ons komen. Deze beeldjes behouden volgens Epicurus hun vorm en structuur waardoor ze in onze waarneming nog exact zijn zoals het object. Deze informatie zelf is daarom onbetwifelbaar volgens Epicurus. Dat levert de opvatting op dat onze waarnemingen betrouwbare informatie opleveren over de buitenwereld.

Ook in de moderne epistemologie vinden we dergelijke opvattingen terug zoals in de sense-data-theorieën over de waarneming van Bertrand Russell.

De onafhankelijkheid van de waarneming wordt juist in twijfel getrokken door de Duhem-Quine-stelling.

2p 8 Geef een verschil tussen de theorie van Epicurus over de waarneming en de sense-data theorie van Russell.

Leg vervolgens met de Duhem-Quine-stelling uit dat het accepteren van onafhankelijke waarnemingen discutabel is.

De filosofische stromingen in de oudheid geven vele voorbeelden van waarnemingen die onbetwifelbaar lijken te zijn, waarmee ze proberen te bewijzen dat de waarneming betrouwbare kennis kan opleveren.

Sextus Empiricus bespreekt een aantal van deze voorbeelden van waarnemingen bij het bespreken van tropen:

tekst 3

De vijfde troep is gebaseerd op posities, afstanden en plaatsen.

Want ook vanwege elk van die zaken lijken dezelfde dingen verschillend: dezelfde zuilengang lijkt bijvoorbeeld taps toe te lopen, wanneer men er vanuit een van de eindpunten naar kijkt, maar aan alle kanten symmetrisch vanuit het midden. Hetzelfde schip lijkt klein en in stilstand vanuit de verte maar van dichtbij groot en in beweging. Dezelfde toren lijkt rond vanuit de verte maar vierkant van dichtbij.

bron: Sextus Empiricus, Hoofdlijnen van het pyrronisme, 118

Sextus poogt op grond van deze troep van posities, afstanden en plaatsen tegenstellingen op te werpen om zo isotherie te kunnen bereiken. Voor een empirist zijn deze verschillen in waarneming mogelijk een probleem. Locke probeert in zijn empirisme de primaire eigenschappen die we waarnemen buiten de discussie van het scepticisme te houden. Volgens Reid maakt Locke zijn theorie juist extra kwetsbaar voor het scepticisme.

- 3p 9 Leg uit dat Locke zich met zijn theorie over primaire eigenschappen tegen het scepticisme probeert te verdedigen.
Geef vervolgens Reids kritiek op de theorie van Locke.
Beargumenteer tot slot met een voorbeeld uit tekst 3 dat Locke zich tegen deze kritiek van Reid kan verdedigen.

De volgelingen van de academie hebben de pyrronistische tegenstrevers uitvoerig bekritiseerd. Zo zeggen veel dogmatici over de pyrronistische sceptici dat ze onmogelijk in staat zijn om normaal te handelen. Zo schrijft Diogenes over Pyrrho:

tekst 4

Hij leefde zijn leven consistent met zijn opvattingen: hij ging voor niets aan de kant, trof nooit voorzorgsmaatregelen voor gevaren die hij kon tegenkomen. Of het nu wagens, afronden, honden waren of wat nog meer.
Hij ging eigenlijk nooit af op het oordeel van zijn zintuigen. Hij werd in veiligheid gehouden door zijn vrienden, die altijd dicht bij hem bleven.
Men zegt echter dat hij zijn opschorting van het oordeel alleen gebruikte voor de filosofie en dat hij in het dagelijks leven en zijn gewone handelingen geen tekortkomingen in inzicht had.
Hij is bijna negentig jaar oud geworden.

naar: Diogenes Laertius 'Lives of eminent philosophers', p. 475

Volgens Sextus Empiricus kun je als pyrronistisch scepticus wel degelijk een normaal leven leiden, omdat het scepticisme niet opgevat moet worden als een echte doctrine. Toch zie je in tekst 4 dat er twijfels zijn geweest of het systematisch opschorten van je oordeel niet gewoon gevaarlijk is.

- 2p 10 Leg met tekst 4 uit in welk opzicht een pyrronistisch scepticus wel een doctrine heeft en in welk opzicht hij geen doctrine heeft.
Beargumenteer vervolgens of volgens jou het pyrronistisch scepticisme gevaarlijk is voor het dagelijks leven. Maak in je argument gebruik van het einddoel van het pyrronistisch scepticisme.

Niet alleen op epistemologische gronden heeft Sextus discussie gevoerd met zijn directe tegenstrevers. Zo is er ook veel geschreven over de vraag hoe geluk bereikt kon worden. De scholen uit de oudheid hadden daar een zeer verschillende mening over.
Zo zegt Seneca, een Stoïcijn:

tekst 5

Gelukkig is hij dus die juist oordeelt; gelukkig is hij die tevreden is met zijn huidige lot, hoe dat ook moge zijn, en die positief staat tegenover de omstandigheden waarin hij verkeert; gelukkig is hij wiens rede hem zijn persoonlijke situatie doet accepteren.

bron: *Seneca, over geluk V-1*

Als je altijd het juiste oordeel hebt over de situatie, dan accepteer je volgens de Stoa je lot, waardoor je nooit meer een emotie zal hebben over de situatie. Je zult een toestand krijgen van *apatheia*: een emotionele rusttoestand die volledige acceptatie van het lot mogelijk maakt. De rede heeft daarin een cruciale rol volgens de Stoa: met de rede moet je inzien dat je geen oordelen moet hebben over zaken die moreel gezien irrelevant zijn. Als je die wel hebt, dan krijg je emoties omdat je vindt dat dingen die je overkomen slecht of juist goed zijn, terwijl ze eigenlijk onbelangrijk zijn.

Deze grote waardering van de rede is in de oudheid niet uniek. Zowel Plato als Aristoteles kennen de rede een belangrijke plaats toe in het ontwikkelen van geluk, of *eudaimonia*. Toch is er ook een verschil in hun opvatting over de verhouding tussen de rede en emoties.

3p 11 Leg met de verhouding tussen de rede en emoties uit:

- wat volgens Plato de weg naar geluk is, en
- wat volgens Aristoteles de weg naar geluk is.

Leg vervolgens met een van deze twee theorieën **en** met de theorie van de Stoa uit hoe een pyrronist met de troep van de onenigheid tot opschorting van het oordeel komt.